

7. Наумов О. Б. Проблеми і перспективи розвитку суднобудування в Україні / О. Б. Наумов, Д. В. Пашко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

8. Новікова А. Сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку транспортних зв'язків України з країнами світу / А. Новікова // Автошляховик України. - 2005. - № 1. - С. 12-13.

9. Пащенко Ю. Є. Розвиток та розміщення транспортно-дорожнього комплексу України : [монографія] / Ю. Є. Пащенко. - К. : Науковий світ, 2003. - 467 с.

10. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи : [монографія] / [С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та ін.]. - Черкаси : Брама - Україна, 2006. - 620 с.

11. Соціально-економічні системи продуктивних сил України : [монографія] / С. І. Дорогунцов, Л. Г. Чернюк та ін. - К. : Нічлава, 2007. - 691 с.

12. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [за ред. О. Г. Осауленка]. - К. : Август-Трейд, 2011. - 560 с.

P. Borysenko

THE MODERN STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN PASSENGER RIVER FLEET

The main social and economical problems of the Ukrainian passenger river fleet are analyzed in the article; his potential and prospects of the development in modern conditions are defined. Considerable attention is spared to the problems of river fleet's, infrastructure and also its role for civil shipbuilding.

Key words: water transport, river fleet's infrastructure, competition, navigation, passenger stream, transportation, river port, river fleet, shipbuilding, transport.

© П. Борисенко

Надійшла до редакції 19.04.2012

УДК 3 39.9(495)

ДЕФОЛТ ГРЕЦІЇ: ПРИЧИНИ КРИЗИ І ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

МАРИНА ДЕЛІНІ,

кандидат економічних наук, доцент Донецького державного університету управління

ОЛЬГА КРИЦИНА,

Донецький державний університет управління

У статті розглянуто сучасний стан економіки Греції з урахуванням рівня її конкурентоспроможності, інвестиційного клімату, а також впливу міжнародних організацій і окремих країн на грецьку політику боротьби з кризою. Показано, що стрімке падіння показників розвитку країни (так само, як і інших країн Єврозони) зумовлено низькою ефективністю контрольних механізмів усередині самого ЄС. Визначено взаємозв'язок між усіма країнами Єврозони та країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону й Китаю, які також можуть постраждати внаслідок проблем регіонального дисбалансу ЄС.

Ключові слова: криза, дефолт, Греція, Європейський Союз, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Європейський Союз вважається унікальним інтеграційним об'єднанням, що за своєю потужністю, впливом та багатьма іншими показниками не поступається США. Проте, як зауважують фахівці, на відміну від Сполучених Штатів, ЄС не вистачає тієї цілісності, що набули США в процесі тривалого історичного розвитку. Відмінності в менталітеті населення країн-учасниць ЄС, неоднорідність їх економічного розвитку й малий досвід взаємовигідного співробітництва у сфері організаційної й управлінської інтеграції можуть спричинити додаткові кризові си-

туації, що стануть на заваді ефективному розвитку ЄС. Яскравим прикладом такої кризової ситуації стала загроза дефолту Греції у 2009 році, що породила перші сумніви в здатності ЄС запобігти внутрішньому дисбалансу й продовжити поступальний розвиток. Попри те, що ситуацію вдалося тоді стабілізувати, очевидними стали слабкі сторони ЄС, у тому числі проблема внутрішньої взаємозалежності країн-учасниць і необхідність пошуку можливих способів запобігання кризовим ситуаціям. Сьогодні, з огляду на вагомий роль Єврозони в системі загального розвитку країн ЄС, дефолт Греції, а також можливість

№ 3 (117) травень-червень 2012 р.

повернення Греції до національної валюти ставлять під загрозу цілісність і подальше існування ЄС. У випадку, якщо ситуація в інших країнах-PIGS (Португалія, Ірландія, Іспанія) також досягне критичної точки, вони можуть повторити досвід Греції й суттєво похитнути економіку ЄС. Отже, сценарій виходу Греції з тривалої кризи становить особливий інтерес для економістів, аналітиків і політичних діячів усього світу, що обумовлено не тільки збереженням Єврозони як такої, але й питанням подальших перспектив розвитку й існування ЄС.

Серед робіт тих економістів й аналітиків, хто досліджував кризу Греції, слід назвати праці В. Колташова [1], Я. Бреммера [2], фахівців Всесвітнього економічного форуму (Report on Global Competitiveness 2011-2012 [3]), а також публікації науковців на європейських економічних Інтернет-ресурсах [див. 4-7].

Проте актуальним залишається комплексний розгляд дефолту Греції з урахуванням динаміки зміни інвестиційної привабливості країни й загального рівня її конкурентоспроможності, що дозволить більш точно спрогнозувати подальший сценарій розвитку ситуації й оцінити вплив кризи в Греції на розвиток світової економіки як єдиної системи. З огляду на це, у нашій роботі сучасний стан грецької економіки буде розглянуто з урахуванням зміни рівня конкурентоспроможності й інвестиційного клімату країни, а також впливу міжнародних організацій й окремих країн на грецьку політику боротьби з кризою.

Метою статті є аналіз кризи грецької економіки в її структурному взаємозв'язку з рівнем конкурентоспроможності країни, з її загальним економічним розвитком і наслідками кризи Греції для країн-членів Євросоюзу.

Об'єктом виступають економічні й соціальні процеси в Греції в період рецесії 2009-2011 р., а також їх вплив на внутрішню економічну ситуацію в ЄС.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий та економічний стан Греції тривалий час продовжує залишатися актуальною проблемою як серед країн ЄС, так й у світовому співтоваристві. Стурбованість ЄС викликана величезним державним боргом країни, що становить близько 300 мільярдів євро або 113 % її ВВП. Дефіцит грецького бюджету в 2009 році досяг 12,7 %. У такій ситуації від Греції було потрібно термінове скорочення державних витрат, тоді як аналітики лякали ділові кола колапсом грецьких державних фінансів, що здатний порушити оптимістичну рівновагу світової економіки [1], а в першу чергу - економіку ЄС і стійкість Єврозони. Остання для учасниць ЄС має величезне значення й несе істотні переваги, адже єдність валютної й економічної системи спрощує співробітництво країн і прискорює їхній економічний розвиток, підвищуючи його загальний ефект, але при цьому всі учасники Союзу повинні показувати позитивну динаміку розвитку, щоб не допустити загальної кризи валютної системи.

Найбільш кризова на сьогодні галузь світової економіки - нерухомість - у Греції теж зазнала стагнації: різко впав попит на будівництво, відбулося скорочення будівельних робіт. Разом із тим, стан курортної нерухомості має більш стійку картину через активний розвиток туризму в Греції. До того ж криза в галузі будівництва не торкнулася всіх забудовників рівною мірою. Крупні будівельні компанії,

які працюють не один десяток років, так і продовжують працювати, майже не знижуючи темпів, вони будують і продають навіть в умовах стагнації ринку іпотечного кредитування. Але рівень соціального розвитку, зокрема рівень безробіття в країні, сигналізує про внутрішні економічні проблеми - 7,7 % у 2008 році, 9,4 % у 2009 й 12,5 % у 2010 році [6]. Природною реакцією населення на зниження рівня доходів і соціального забезпечення є масові хвилювання й протести, які також не сприяють оздоровленню економіки Греції.

Незважаючи на активне втручання міжнародних і регіональних організацій, показники розвитку економіки зони євро стали знижуватися порівняно з 2008 роком. Незважаючи на деяке поживлення економіки в другій половині 2009 р., у цілому в зоні євро падіння ВВП склало 4 % проти росту 0,5 % у 2008 р. Зниження інвестицій склало 11 %, експорту - 13,2 % й імпорту - 11,8 %. Рівень безробіття продовжував підвищуватися, досягши до кінця 2009 р. у середньому по зоні євро 9,9 % [4].

З огляду на рекомендації ЄС і МВФ, Греція розпочала масштабну програму боротьби з глибокою економічною кризою, спрямовану на відновлення стабільності державних фінансів, конкурентоздатності країни й формування основи для стабільного довгострокового росту. В економічній адаптації план реалізується з технічною й фінансовою підтримкою МВФ, Європейського Союзу та Європейського Центробанку. Заходи націлені на усунення причин, а не симптомів кризи, але результат реалізації програми за 2009-2011 р. не відповідав очікуванням [7]. Уряд Греції намагався стабілізувати ситуацію таким чином: наприкінці грудня 2009 року парламент Греції схвалив бюджет країни на 2010 рік, у якому дефіцит удалося знизити з 12,7 до 9,1 % ВВП. Владі країни довелося скоротити витрати, у тому числі на національну оборону й утримання закордонних туристичних представництв, а також увести податок у 90 % на бонуси топ-менеджерів у банках [2]. Євросоюз, у свою чергу, також сприяв проясненню ситуації в Греції: на вимогу Єврокомісії, грецький уряд розробив план, реалізація якого мала б призвести до зниження розміру бюджетного дефіциту до 8,7 % ВВП у 2010 р. й досягти необхідних 3 % ВВП до 2012 р. У цей період експерти розглядали два сценарії подолання кризи: перший варіант - одержання фінансової допомоги від ЄС, другий - оголошення дефолту. На лютьовому саміті 2011 р. було прийнято більш м'яке рішення - надання допомоги; при цьому основну частину витрат взяли на себе дві провідні країни ЄС - Німеччина й Франція. У ЄС прекрасно розуміли, що дефолт країни Єврозони - це занадто серйозний удар і по престижу ЄС, і по його економіці [3]. У той же час, інвестиційна привабливість Греції й рівень її конкурентоспроможності продовжували знижуватися: за даними Всесвітнього економічного форуму [8], індекс конкурентоспроможності Греції у 2009-2010 рр. становив 4,0, що відповідає 71 місцю в рейтингу оцінки 139 країн, у 2010-2011 рр. - рейтингова оцінка не змінилася, але серед країн Греція зайняла вже 83 позицію. За даними звіту за 2011-2012 р., рейтинг країни був знижений до 90 позиції з індексом 3,9. Відповідно, потоки прямих іноземних інвестицій у країну також знижувалися з 4,499 млн

дол. США у 2008 р. до 2,188 млн у 2010 [6]. За статистичними даними [9], обсяг чистих прямих іноземних інвестицій у Грецію за 2010-2011 рр. змінював

свою динаміку, що особливо яскраво простежується в порівнянні з іншими країнами ЄС, що відображено на рис. 1:

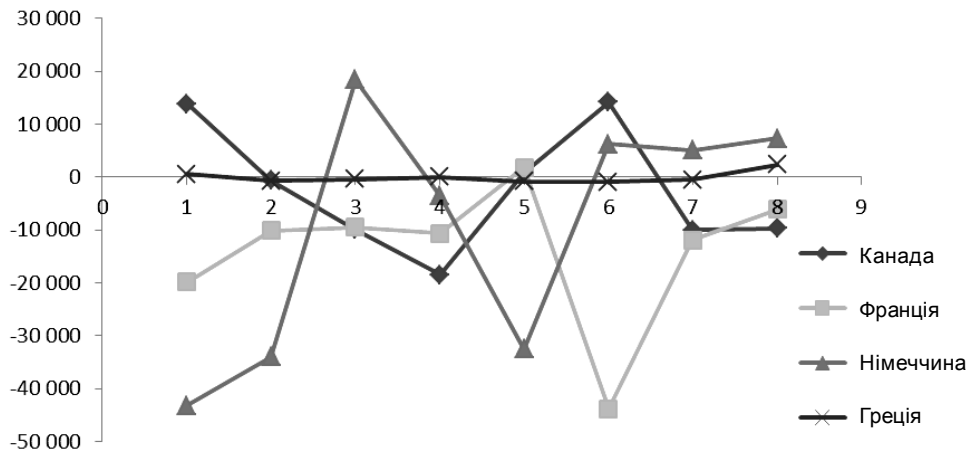

Рис. 1. Динаміка коливання обсягів чистих прямих інвестицій, млн дол. США.

Як видно з рис. 1, подібну тенденцію коливання мають потоки чистих іноземних інвестицій у Грецію й Францію, які показали незначний приріст в обсягах за 2010 рік й у першому кварталі 2011 року. Потім показники Франції, як одного з головних кредиторів і боргових поручителів Греції, різко знизилися, тоді

як ситуація в Греції трохи покращилася й приріст показав позитивну тенденцію.

У цілому ж, на кінець 2011 року упевненість інвесторів в економіці Греції незначно збільшилася, що стало стимулом приросту потоків прямих інвестицій у країну (табл. 1):

Таблиця 1. - Динаміка коливання потоків прямих іноземних інвестицій, млн дол. США

Надходження								
Країна	Q1 2010	Q2 2010	Q3 2010	Q4 2010	Q1 2011	Q2 2011	Q3 2011	Q4 2011
Бельгія	15 946	5 411	15 054	44 787	24 299	-246	45 961	22 329
Канада	10 811	8 642	-7 742	11 702	12 456	17 622	7 216	3 475
Франція	9 419	7 086	16 274	1 128	-211	14 610	11 252	17 110
Німеччина	10 544	10 618	11 975	13 725	4 143	6 805	13 530	15 961
Греція	708	-399	-143	207	-445	-217	160	2 326
Відплив інвестиційних коштів								
Країна	Q1 2010	Q2 2010	Q3 2010	Q4 2010	Q1 2011	Q2 2011	Q3 2011	Q4 2011
Бельгія	-7 946	33 139	469	30 048	17 944	-1 195	34 678	19 325
Канада	-3 054	9 279	2 172	30 185	11 675	3 502	17 282	13 231
Франція	29 327	17 185	25 824	11 780	-2 040	58 426	23 170	23 259
Німеччина	53 715	44 664	-6 393	17 343	36 648	619	8 428	8 722
Греція	138	296	321	224	366	709	653	62

Заходи щодо зниження державного боргу й боротьби з кризою, ужиті грецьким урядом, виявилися вкрай жорсткими й непопулярними. Крім зниження бюджетних витрат, було ухвалено рішення про скорочення зарплатні бюджетних працівників, збільшення податкового навантаження, підвищення віку виходу на пенсію. Однак ситуація в грецькій економіці навесні 2010 р. продовжувала погіршуватися. Виявилось, що борги перевищують 400 мільярдів доларів, що перевищує грецький ВВП. Черговий пік кризи припав на квітень 2010 року. 27 квітня міжнародна рейтингова агенція "Standard & Poor's" знизилася до винятково низького рівня "BB+". Причиною такої ситуації стала неготовність грецької фінансової системи до обслуговування державного боргу: 140 мільярдів євро потрібно було відшукати уряду для платежів за 33 державними позиками, терміни виплат за якими закінчувалися найближчим часом. Окрім того, відсотки по державному

боргу - ще 90 мільярдів євро. У результаті розпочалося падіння курсу євро, погіршилася економічна ситуація в Іспанії й Португалії, що експерти оцінили як можливе повторення грецького сценарію. Падіння рейтингу Греції стало причиною того, що зовнішні позики буде зробити досить проблематично, причому не виключено, що рейтинги інших "проблемних" держав ЄС також знижуватимуться, а відповідальність і зобов'язання з фінансової підтримки нестимуть усі країни ЄС.

Висновки

Аналіз кризових змін у грецькій економіці та сучасного рівня конкурентоспроможності країни дозволяє визначити одну з головних внутрішніх проблем Євросоюзу - низьку ефективність контрольних механізмів усередині співтовариства, унаслідок чого було допущено стрімке падіння показників розвитку окремих його країн - Греції, Іспанії, Португалії, Італії. Попри те, що в лютому 2010 р. на саміті ЄС

передбачалося вирішити грецьку проблему власними силами, тепер, на настійну вимогу Німеччини, у підтримці Греції бере обов'язкову участь МВФ. Залучення Фонду обумовлюється не стільки прагненням перекласти на нього частину витрат, що залишається одним із проблемних питань у європейському співтоваристві, скільки бажанням використати стандарти й зовнішній нагляд МВФ для примусу Греції до скорочення бюджетного дефіциту до норми, визначеної Євросоюзом.

Однак, навіть якщо дефолту не відбудеться й фінансова допомога відтермінує подальший розвиток кризи, немає підстав говорити про стабілізацію економіки Євросоюзу. У ЄС побоюються того, що падіння грецької економіки зумовить "ефект доміно" й слідом за нею почнуть падати економіки інших "проблемних" країн, що, у свою чергу, може стати для ЄС справжньою катастрофою. Адже, утримавши на плаву грецьку економіку (що посилено для фінансів Німеччини й Франції), європейський уряд створить прецедент, і далі доведеться субсидувати цілий ряд інших країн, таких як Іспанія чи Італія, а це велика загроза для економічних устоїв самого європейського міждержавного об'єднання.

Таким чином, криза в Греції торкається проблеми всього європейського континенту й починає позначатися на економіці інших країн світу. Зараз очевидним стає той факт, що, навіть якщо грецьку економіку вдасться стабілізувати, положення інших країн ЄС не дозволить підтримувати високий курс євро. У результаті євро в найближчій перспективі припинить бути привабливою для заощаджень валютою, що викличе ще більше її падіння. У результаті американський експорт у країни Єврозони стане не вигідним, а це б'є по економіці всіх залучених сторін, зокрема по економіці США, з якою взаємозалежні економіки країн Азіатсько-Тихоокеанського

регіону й Китаю, де зараз зосереджена значна частина світового промислового виробництва.

Виходячи з вищесказаного, внутрішні проблеми регіонального дисбалансу ЄС створюють серйозні проблеми для всього світового співтовариства через процеси глобалізації та інтеграції світової економіки. Оскільки розвиток економічних процесів відбувається в динаміці, а ситуація в Греції усе ще досить нестабільна, виникає необхідність подальшого вивчення економічних і соціальних процесів у країні, що дозволить більш точно прогнозувати сценарій розвитку світового співтовариства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колташов В. Кризис глобальной экономики / В. Колташов, ИГСО [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=2356224>.
2. Bremmer I. Every Nation for Itself: Winners and Losers in a G-Zero World / I. Bremmer. - New York : Portfolio, May 2012; The J Curve: A New Way to Understand Why Nations Rise and Fall / I. Bremmer. - Simon & Schuster, 2006; revised paperback, 2007.
3. Global competitiveness report 2011-2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf.
4. Perspectives 2010-2011 pour l'economie europeenne // Rev. de l ; OFCE. - P., 2010. - № 113. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ofce.sciences-po.fr/pdf/documents/prev-euro221010.pdf>.
5. Greece Country Report [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/266-greece-gdp-country-report.html#axzz1vwNzG3bt>.
6. OECD Economic Survey. Greece [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/21/63/48462569.pdf>.
7. Foreign direct investment statistics [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.oecd.org/document/8/0,3746,en_2649_33763_4093_0184_1_1_1_1,00.html.

М. Delini, О. Krycyna

DEFAULT OF GREECE: CAUSES OF THE CRISIS AND ITS CONSEQUENCES FOR EUROPEAN UNION

The article discloses current state of Greek economy with a reference to its level of competitiveness, investment climate, and influence of the international organization and separate countries on Greek policy of tackling the crisis. It is displayed that dashing fall of country's development indicators (as well as in some other countries of the EU) is conditioned by low efficiency of controlling mechanisms within the EU. This paper also determines the interconnection between all countries of the European Union, countries of Asian and Pacific region and China, which might suffer due to the problems of regional disparity in the EU.

Key words: crisis, default, Greece, European Union, competitiveness, investment attractiveness.

© М. Деліні, О. Крицина
Надійшла до редакції 11.05.2012